

Dr. sc. Vilma Pezelj, izvanredna profesorica
Marija Štambuk Šunjić, asistentica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

PRAVNI POLOŽAJ ŽENE PREMA LASTOVSKOM STATUTU IZ 1310. GODINE

UDK: 342.7 - 055.2 (497.5) (091)

Pregledni rad

Primljeno: 10.02.2013.

Autorice analiziraju neka pitanja pravnog položaja žene u srednjovjekovnom Lastovu, ukazujući na rješenja drugih dalmatinskih pravnih sustava, posebno dubrovačkog, uslijed utjecaja Dubrovnika na srednjovjekovnu lastovsku komunu.

U uvodnom dijelu navode se vrela lastovskog srednjovjekovnog prava, a u središnjem su dijelu obrađena pitanja pravnog položaja žene u statusnom, obiteljskom, imovinskom, procesnom i kaznenom pravu.

Težnja komunalnih vlasti ka sprečavanju prelaska imovine u ruke stranaca i sprečavanju diobe obiteljske imovine putem miraza temeljni su uzroci podređenog položaja žene u komunalnim pravnim sustavima.

U Lastovskom statutu očituju se utjecaji dubrovačkog statuta te posredno utjecaji mletačkog, slavenskog, bizantskog, hrvatskog i rimskog prava što ukazuje na postojanje interakcije pravnih kultura u srednjovjekovnim dalmatinskim komunama.

Ključne riječi: *pravni položaj žene, Lastovski statut, XIV. stoljeće, Hrvatska, dalmatinsko statutarno pravo*

1. UVOD¹

Nakon načelne izjednačenosti prava spolova u Justinijanovu razdoblju,² pravni poređci ranog srednjeg vijeka³ ženi nameću niz javnopravnih i privatnopravnih restrikcija od kojih su se neke održale i u komunalnim pravnim sustavima.

Pravni je položaj žene u dalmatinskom statutarnom pravu lošiji od položaja muškarca, premda je svaki statut imao drukčiju pravnu regulativu.

¹ Rad je izložen na znanstvenom skupu „700. obljetnica Lastovskog statuta“, Lastovo, 24. – 26. rujna 2010.

² **Besta**, E., *Le persone nella storia del diritto italiano*, Padova, 1931., 33.; **Leicht**, P. S., *Storia del diritto italiano. Il diritto privato. Parte prima, Diritto delle persone e di famiglia*, Milano, 1960., 95.; **Kaser**, M., *Das Römische Privatrecht*, II, München, 1975., 108. – 110.

³ **Ketsch**, P., **Kuhn**, A., *Frauen im Mittelalter*, Band 2, Düsseldorf, 1984., 146.; **Guerra Medici**, M. T., *I diritti delle donne nella società altomedievale*, Napoli, 1986., 116.; **Dubby**, G., **Perrot**, M., *A History of Women in the West*, Harvard, 1994., 174.; **Ennen**, E., *The Medieval Woman*, Oxford, 1989., 29.

Lastovo i Mljet su područja sa slobodnijim pravnim statusom zajednice, u znanosti poznate pod nazivom *Universitas*.⁴ Za ta područja doneseni su statuti: Lastovski 1310. i Mljetski 1345.

Lastovski statut⁵ iz 1310. godine temeljno je vrelo lastovskoga prava. Donesen je na javnom zboru otočana 10. siječnja 1310., u vrijeme potkneza Vlaha Sorentea koji je upravljao otokom u ime dubrovačkoga kneza Bartula Gradeniga. Statut je tada imao samo 30 glava koje čine jezgru onoga što se danas naziva Lastovskim statutom. Redigirao ih je na talijanskom jeziku prvi poznati lastovski notar, svećenik Ivan.

Prvo proširenje statutarne jezgre nastupilo je 1316. godine, donošenjem 31. glave statuta koji se dalje proširivao i nadopunjavao sve do 18. st. Godine 1601. dubrovačka je vlast odlučila izvršiti neke izmjene u Lastovskom statutu što je izazvalo veliko nezadovoljstvo otočana: između ostaloga, predlažu izgradnju dvaju zatvora (za muškarce i za žene) umjesto stavljanja osuđenika u klade. To je rezultiralo lastovskom bunom – tj. pokušajem stavljanja Lastova pod vlast Venecije – koja je završila 16. 6. 1606. kada su Dubrovčani ponovno uzeli Lastovo u posjed.⁶

Dubrovčani su još 1252. godine prilikom stjecanja Lastova obećali da će poštovati njihove stare običaje. U početku se sudilo po starom lastovskom običajnom pravu koje je nerijetko dovodilo do vrlo nejasnih situacija, pa je s vremenom Dubrovnik nametao Lastovu svoja shvaćanja i rješenja.⁷ Običaj je nalagao da žene (*mulieres fornicariae*) koje su počinile preljub postanu robinje dubrovačkog kneza (*debeni esse ancillae comitis, sclaue*).

Prije donošenja statuta sudilo se na osnovi običajnog prava, a donošenjem Statuta nastupila je obveza njegove primjene, osim za slučajeve koji njime nisu

⁴ Lat. *universitas* znači općenito cjelovitost, cjelinu. U pravnoj literaturi poznata su tri oblika takvih zajednica: a) *universitas rerum, vel facti* (stvari ili djela), b) *universitas personarum* (osoba) i c) *universitas iuris* (prava).

Detaljnije: **Marinović, A.**, Lopudska universitas, Pravni položaj otoka Lopuda u Dubrovačkoj Republici, Anali Historijskog instituta u Dubrovniku; godina III, Dubrovnik, 1954., str. 181. – 235. i tamo navedena literatura.

Usp. **Novak, G.**, Prošlost Dalmacije II, Zagreb, 1944., pogl. XI, str. 246.

⁵ Vidi **Cvitanić, A.**, Lastovski statut i njegova pravnopovijesna i civilizacijska vrijednost, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 33/43-44, 1996., str. 317. – 329.

Statut je objavio Frano **Radić** u izdanju JAZU *Monumenta historico-juridica slavorum meridionalium*, pod naslovom Knjiga o uredbama i običajima skupštine i občine otoka Lastova, Zagreb, 1901., u osmom svesku te edicije pod talijanskim naslovom *Libro delli ordinamenti e delle usanze della Universitade et dello Commun della isola de Lagusta*.

U radu je korišteno izdanje: Lastovski statut, uvodne studije napisali Josip Lučić, Antun **Cvitanić**; priredio i preveo Antun **Cvitanić**, izvorni tekst pretiskan iz Akademijina izdanja 1901. koje je priredio Frano **Radić**, Split, 1994. (dalje: Lastovski statut).

O ostalim rukopisima Lastovskog statuta detaljnije vidi Lastovski statut, str. 134.

⁶ **Vekarić, N.**, Lastovski pobunjenici 1602. g., Anali Dubrovnik 43/2005., str. 43. – 73.

⁷ Lastovski statut, str. 125., pozivom na **Čremošnik, G.**, Notarske listine na Lastovu, Spomenik SAN XCI (70), Beograd, 1939., str. 7. – 11; isti: Notarijat Lastova u srednjem veku, JIČ, V, 1-2, Beograd, 1939., str. 69.

bili predviđeni. Postupno je prevladala primjena dubrovačkog prava, a pred kraj Dubrovačke Republike ponovno se počelo poštovati lastovsko pravo.

U Lastovskom je statutu minimalna diskriminacija društvenih slojeva: radi se o društvu slobodnih seljaka i nema kmetskih odnosa.⁸ Neki elementi društvene diskriminacija naziru se u strogosti prema odbjeglom sluzi i sluškinji,⁹ kao i u naglašenoj roditeljskoj vlasti, posebno očevoj glede pravnog položaja djece poslije njihove punoljetnosti. To osobito vrijedi za kćeri kada je u pitanju njihova udaja.¹⁰

2. OBITELJSKO PRAVO

2. 1. Naglašena očeva vlast u obitelji¹¹ (ili majčina ako je otac umro, a majka živi kao udovica) očituje se i u imovinsko-pravnom pogledu jer je on „gospodar svih svojih dobara, i nepokretnih i pokretnih“ i može njima raspolagati kako god hoće, čemu se ne mogu usprotiviti ni njegovi sinovi i kćeri.¹² Po uzoru na Dubrovački statut,¹³ u gl. 16. Lastovskog statuta dopušta se ocu podijeliti svoju imovinu među djecom za života u namjeri da se spriječe kasniji nesporedumi.¹⁴ U tom slučaju, sin je dužan prihvatiti dodijeljeni mu dio. Isto se odnosi i na kćer.¹⁵

Ako otac ne želi za života raspodijeliti imovinu, oženjeni ili neoženjeni sin za očeva života, ili za majčina života ako je otac umro, ne može tražiti nikakav dio osim uz očevu ili majčinu volju (ako otac nije na životu). Ako su otac ili majka primili miraz od žene svoga sina, dužni su ga dati i izručiti sinu prilikom njegova otpuštanja iz kuće.

Sinova ženidba dovodi do njegove emancipacije. Očevim odobrenjem on postaje gospodarski samostalan, s tim da prema gl. 16. Statuta otac sinu duguje miraz što ga je sin dobio ženidbom.

2. 2. Glave 74., 75. i 76. Statuta o zabrani sklapanja braka, donesene 1449. na zboru lastovske zajednice održanom ispred crkve sv. Kuzme i Damjana, predstavljaju modificiranu recepciju dubrovačkih odredaba protiv tzv. tajnih

⁸ Usp. **Pera**, M., Poljički statut, Split, 1998.; **Margetić**, L., Iz vinodolske prošlosti, Rijeka, 1980.

⁹ Lastovski statut, čl. 57.

¹⁰ Usp. Lastovski statut, gl. 15. i 75.

¹¹ Detaljnije **Margetić**, L., Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo, Zagreb, 1996., str. 194., 239. – 241.

Odnose roditelja i djece najtemeljitije regulira Rapski statut.

Usp. **Margetić**, L., **Strčić**, P., *Statut rapske komune iz 14. st.*, Rab-Rijeka, 2004., 43. – 45.; za Zadar usp. **Beuc**, I., Statut zadarske komune iz 1305. godine, Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci, sv. II, Rijeka, 1954., str. 596.; za Split vidi: **Cvitančić**, A., *Statut grada Splita*, Splitsko srednjovjekovno pravo, Split, 1998., 148.; za Kotor: **Sindik**, I., *Komunalno uređenje Kotora*, Beograd, 1951., 131. – 133.

¹² Lastovski statut, gl. 45. = Mljetski statut, gl. 16.

¹³ Dubrovački statut, IV, 16.

¹⁴ Lastovski statut, gl. 16. = Mljetski statut, gl. 16.

¹⁵ Lastovski statut, gl. 45. = Mljetski statut, gl. 35.

brakova iz 1429., uvrštenih u posebnu dubrovačku statutarnu knjigu *Liber viridis* (Zelena knjiga).¹⁶

Lastovski statut propisuje da se valjani brak može sklopiti jedino pred svećenikom u crkvi nakon najmanje jednom izvršene napovijedi u crkvi sv. Kuzme i Damjana tijekom nedjeljne mise i nakon što je utvrđeno da ne postoje zapreke zbog blizine srodstva, tazbine ili zbog kumstva bračnih kandidata.¹⁷

Ženama se zabranjuje stupanje u brak bez dopuštenja oca, odnosno majke, starijih sestara ili „dobrih i razboritih osoba koje su s njome u srodstvu“, pod prijetnjom trajnog gubitka svih prava na bilo koji dio očevih ili majčinih dobara. Tako sklopljen brak valjan je u crkvenom pogledu.¹⁸

Muškarcu koji sklopi „tajni“ brak, tj. ako nema pristanka oca ili majke djevojke, prijeti visoka novčana kazna od 50 perpera u korist otočke komune ili godina dana zatvora.¹⁹

Uobičajeno je bilo da zaručnici za ispravu o mirazu kancelaru odnosno notaru daruju svadbeni rubac (ručnik) koji se nosi u svatovima ili pak protuvrijednost od 6 groša.²⁰

2. 3. Po uzoru na Dubrovački statut,²¹ Lastovski statut u gl. 12. i gl. 30., te tri stoljeća kasnije u gl. 143. određuje da se miraz može dati samo uz notarsku ispravu.²²

Klasičnog oblika miraznih isprava nema. U ispravi od 5. listopada 1332. g. nabraju se mirazne nekretnine Drage Dobroević.²³

¹⁶ Nakon Lateranskog koncila 1215., Crkva nastoji uspostaviti dominaciju nad ustanovom braka, u čemu je podupiru pojedine države i komune svojim pravnim aktima, prema vlastitim specifičnim prilikama.

Detaljnije Čučković, V., O odredbi dubrovačkog statuta *De concordio inter virum et uxorem schepatos* (IV, 60), Godišnjak PF u Sarajevu, god. 25, str. 448. – 449.

Za razumijevanje gl. 74., 75. i 76. Lastovskog statuta valja napomenuti da je prije Tridentskog koncila (1546. – 1563.) vrijedilo načelo „*consensus facit nuptias*“ pa je crkveno vjenčanje bilo samo potvrda prethodnog bračnog ugovora (vjeridbe) koji se smatrao bitnim elementom ženidbe. Tragovi takva shvaćanja ostali su i u kasnijim stoljećima pa se vjeridba često obavljala u prisustvu župnika kao ugovaranje buduće ženidbe i već se ta ceremonija nazivala vjenčanjem.

Vidi detaljnije: Janeković-Römer, Z., Maruša ili suđenje ljubavi, bračno-ljubavna priča iz srednjovjekovnog Dubrovnika, Zagreb, 2007., str. 121. i dalje.

¹⁷ Lastovski statut, gl. 74.

¹⁸ Lastovski statut, gl. 75.

¹⁹ Lastovski statut, gl. 76.

²⁰ Gl. 189.: Izvod iz knjige „*Diversa*“ lastovske kancelarije od 1671., list 91. od 15. siječnja 1647.

²¹ Dubrovački statut IV, 139.

²² Lastovski statut, gl. 12., 30., 32. Vidi Mljetski statut, gl. 27.

Notarske isprave o davanju miraza na Lastovu nisu sačuvane. Čremošnik, G., Notarijat Lastova u srednjem veku, str. 95. – 96.

Lastovski statut 12. – 16. = Mljetski statut 12. – 16.

²³ CD X 25/30.

Deveti studenoga 1331. Buden Tolenić i njegova supruga Bratoslava, kći Dobre Dragonića, izdaju priznanicu o primitku miraznih dobara „*tam stabilia quam demobilia*“ od njezina oca, odričući se u svoje i u ime svojih nasljednika daljnjih pretenzija na njegovo nasljedstvo.²⁴ Isprava predstavlja na neki način preteču statutarne glave 32. iz 1336. koja određuje da kći udata s mirazom nema pravo tražiti udio u nasljedstvu roditelja.

Prema gl. 38. Statuta, onaj „tko na otoku Lastovu nasadi vinograd ili sagradi kuću na zemlji koja pripada mirazu njegove žene, treba da dobije polovicu svega toga“.²⁵

Nakon očeve smrti, sinovi su dužni izdvojiti miraz neudatim sestrama u visini njihova nasljednog dijela.²⁶

Udovica ima pravo uživati muževa dobra²⁷ do eventualne preudaje, kada ima pravo samo na svoj miraz.²⁸

²⁴ CD IX 468/577.

²⁵ Usp. IV, 38. Dubrovačkog statuta. Mljetski statut, gl. 31.

²⁶ Lastovski statut, gl. 13. = Mljetski statut, gl. 13.

²⁷ Ako izuzmemo najstariji oblik bračnog imovinskog prava u Dubrovačkom i Kotorskom statutu koji predviđaju strogu separaciju pod utjecajem slavenskog prava, te Rapski (II, 14.) i Paški statut (V, 44.) koji predviđaju zajednicu stečene imovine, svi ostali statuti se na različite načine približavaju idejama bračne zajednice dobara. Najjasnije je to izrazio Splitski statut, propisavši u Ref. 101.: „supruge pučana i stanovnika splitskog distrikta koje nemaju nikakvu služinčad, a nose odijelo od crne čohe i rubac na glavi, u polje nose mužu hranu, idu po vodu i na peć (s kruhom), peru rublje i rade druge poslove bez služinčadi i one poslove koje inače čini služinčad, dobiju i moraju dobiti i bez ikakva izuzetka steći pravo na polovicu svih dobara što su ih njihovi muževi stekli za vrijeme trajanja braka.“

I u komunama koje su predviđale separaciju dobara statutarne su odredbe predviđale mogućnost ugovorne bračne imovinske zajednice. Npr. Dubrovački statut IV, 60. Detaljnije **Čučković**, V., nav. dj., str. 441. – 451.

Zajednica dobara bračnih drugova prisutna je u Paškom (V, 44.) i Rapskom statutu (II, 14.), na Krku, te u Reformaciji 101. Splitskog statuta. **Margetić**, L., nav. dj. (1996.) str. 83, 177 i dalje.

Prema Rapskom statutu (II, 14.), žena je sustjecateljica imovine što je muž stekne tijekom braka, uz uvjet da je u brak unijela nešto svoje imovine (koja i dalje ostaje u njezinu vlasništvu) ili uz uvjet da ni ona, ni njezin muž nisu u brak unijeli ništa. Drukčije je naravi univerzalna zajednica kojom se između supružnika aktom braka konstituira *communio omnium bonorum*. Taj je oblik prisutan u Istri, a najbolje je opisan u statutu Umaga (III, 45.).

Usp. **Leicht**, P. S., *Storia del diritto italiano. Il diritto privato. Parte prima, Diritto delle persone e di famiglia*, Milano, 1960., str. 203; **Vaccari**, P., *Il regime della comunione dei beni nel matrimonio rispetto all'Italia*, Pavia, 1908., str. 1. – 4.

Tendencije bračnih zajednica manifestiraju se na različite načine, ovisno o vremenu, mjestu i društvenom statusu. Ove se tendencije javljaju ranije u nižim društvenim slojevima i s vremenom se formiraju u dominantan oblik zajednice pokretnina i bračne tečevine. **Lefebvre-Teillard**, A., *Introduction historique au droit des personnes et de la famille*, Paris, 1996., str. 155.

Općenito se može kazati da je srednjovjekovni razvoj bračnog imovinskog prava imao tendenciju imovinske zajednice, osobito u gradovima, iako sa mnogim varijacijama. **Ennen**, E., *The Medieval Woman*, Oxford, 1989., str. 110.

²⁸ Lastovski statut, gl. 14.

3. STVARNO PRAVO

Najstariji tip vlasništva u srednjovjekovnoj Dalmaciji, obiteljsko vlasništvo²⁹ (tj. vlasništvo kućne zajednice koje se postupno pretvaralo u individualno) ostavilo je tragova i u Lastovskom statutu koji nameće obvezu ocu obitelji da svoju imovinu podijeli isključivo među djecom.

4. OBVEZNO PRAVO

Pod utjecajem Dubrovačkog statuta i recepcije dubrovačkoga prava, Lastovski statut ukazuje na niz obveznopravnih ugovora, premda je u praksi njihova učestalost manje zastupljena nego u Dubrovniku. U notarskim zapisima veliki je broj sačuvanih zapisa o kupoprodaji zemlje.

Šesti studenoga 1342. Rada, kći Jakoba Debraice iz Dubrovnika, prodaje zemlju Mihajlu za 10 perpera.³⁰ Istom kupcu 20. travnja 1343. Grada sa sinom Ivanom prodaje zemlju i vinograd za 10 perpera.³¹

Deveti veljače 1345. lastovski suci prodaju svu pokretnu i nepokretnu imovinu Dobre de Prodasa inkantacijom prema lastovskim običajima.³²

Osmi studenoga 1348. Pervoslava, kći Petra s Korčule, udovica Tvrdvoja Milenića, prodaje Miroslavi, kćeri Obrada Radenića, jedan gonjaj vinograda za tri i pol perpera.³³

U privrednom životu Lastova žene se najčešće spominju kao pekarice. Dana 24. svibnja 1705. g. knez sa sucima naredio je placaru da na uobičajenim mjestima, među ostalim, objavi da pekarice kod pripreme tijesta i pečenja kruha moraju paziti na omjer vrste žita, prema tome je li iz Primorja ili iz Albanije.

Godine 1716. naređuje se pekaricama da žito i kruh prodaju po propisanoj cijeni i mjerama, pod prijetnjom kazne stajanja uz stup sramote i uz oduzimanje protupravno prodanog kruha u korist otočnih siromaha.³⁴

5. NASLJEDNO PRAVO

5.1. Neoporučno (zakonsko, intestatno) nasljeđivanje

5.1.1. Nasljeđivanje djece. Najčešći, premda ne i jedini sustav neoporučnog nasljeđivanja djece u srednjovjekovnoj Dalmaciji je izjednačenost muške i

²⁹ Margetić, L., Srednjovjekovno hrvatsko pravo, stvarna prava, Zagreb-Rijeka-Čakovec, 1983., str. 74. – 75.

³⁰ CD XI 15./21.

³¹ CD XI 41./55.

³² CD XI 142./190.

³³ CD XI 376./495.

³⁴ Lastovski statut, str. 299.

ženske djece.³⁵ O neoporučnom nasljeđivanju Lastovski statut ne govori izričito, a ni Dubrovački mu nije posvetio dovoljno odredaba, uslijed čega je nemoguće izvršiti rekonstrukciju nasljednih redova. Uspoređivanje sadržaja statutarnih odredbi dvaju statuta ukazuje da su na Lastovu izjednačena muška i ženska djeca u bezoporučnom nasljeđivanju roditelja, dok su u Dubrovniku bezoporučni nasljednici u prvom redu muškarci, a tek ako njih nema, žene.³⁶ Izjednačenost muških i ženskih descendenata po Lastovskom statutu vidljiva je iz gl. 13. po kojoj i kćeri imaju pravo na nasljeđivanje kao i sinovi. Njihovo pravo prema gl. 32. prestaje udajom, a udana i dotirana kći smatra se namirenom iz roditeljske imovine.³⁷

5. 1. 2. Kod nasljeđivanja ostalih srodnika, Lastovski statut sadrži tragove načela *paterna paternis, materna maternis*.³⁸ U gl. 55. stoji da nakon smrti udane žene koja nema potomaka polovica njezina miraza pripada njezinu ocu, odnosno majci „ako je miraz proistekao iz majčinih dobara“. Prema navedenoj glavi, žena koja nije imala potomaka mogla je oporučno raspolagati samo četvrtinom svoga miraza dok su ostala tri dijela morala pripasti potomcima. Pretpostavlja se da je to odraz negdašnjeg pojma obiteljskog vlasništva što se očituje i u već spomenutoj gl.

³⁵ Izjednačenost muške i ženske djece propisuju statuti Raba (II, 10.), Splita (III, 44.), Budve (gl. 212.) i ranija faza razvoja prava u Dubrovniku. Vidi: **Bujuklić, Ž.**, nav. dj., str. 140., **Margetić, L. – Strčić, P.**, nav. dj., str. 47, **Cvitančić, A.**, (1998.) str. 217.

Drukčije je bilo po odredbama Zadarskog (III, 127. – 129.) i Trogirskog (Ref. II, 22.) statuta, koji su prihvatili mletački sustav nasljeđivanja prema Mletačkom statutu Jakova Tiepola iz 1242. po kojem su sinovi nasljeđivali nekretnine, a kćeri pokretnine u visini „dostojnog miraza“. Ako nije bilo dovoljno pokretnina za doličan miraz, sinovi su mogli dopuniti miraz iz pokretnina i za sebe zadržati sve nekretnine ili podijeliti pokretnine i nekretnine na jednake dijelove.

Detaljnije: **Margetić, L.**, nav. dj. (1996.), str. 225. Za Zadarski statut vidi: **Beuc, I.**, str. 594., za Trogirski: **Radić, Ž.**, Imovinsko pravo po statutu grada Trogira iz 1322. godine (doktorska disertacija), 2002., str. 268.

Margetić smatra da bi izjednačenost muških i ženskih descendenata u slučaju neoporučnog nasljeđivanja bila posljedica kontinuiranog važenja Justinijanova prava u Dalmaciji i Istri uz stalnu nazočnost bizantskog prava koje se u pogledu nije mnogo mijenjalo od Justinijana.

Margetić, L., Nasljedno pravo descendenata po srednjovjekovnim statutima Šibenika, Paga, Brača i Hvara, ZPFZG, XXII, Zagreb, 1973., str. 347. – 349.

³⁶ Lastovski statut, gl. 1.; Dubrovački statut VI, 1.

³⁷ Kći se smatrala podmirenom po statutima Korčule (B) 98, 113., Lastova (gl. 32.) i Mljeta (gl. 13.).

Detaljnije: **Margetić, L.**, nav. dj. (1996.), str. 197.

Kćer ne smatraju podmirenom primitkom miraza: Paški statut (V, 21.), Šibenski statut (V, 25.), Zadarski statut (III, 127.), Trogirski statut (Ref. II, 22.), Splitski statut (III, 44.).

Usp. Dubrovački statut, IV, 27., 47.

³⁸ Lastovski statut, gl. 55.

Usp. Zadarski statut III, 132., Šibenski statut V, 31., 35., 36.; Paški statut V, 22., 24., 25., 27., 31.; Rapski statut II, 17.; Trogirski statut III, 16.; Splitski statut III, 144.; Budvanski statut, cap. 212.

Načelo *paterna paternis, materna maternis* sastoji se u vraćanju dobara umrloga bez oporuke i potomaka onom ascendentu (ili njegovoj liniji) od kojega ih je umrli dobio. Načelo se primjenjivalo u mnogim europskim područjima na različite načine.

Opširnije **Margetić, L.**, nav. dj. (1996.), str. 117., 235. – 241.; **Leicht, P. S.**, *Storia del diritto italiano. Il diritto privato. Parte seconda. Diritti reali e di successione*, Milano, 1943., str. 193. – 199.

16. po kojoj je otac mogao još za života podijeliti svoju imovinu među djecom.³⁹
Nešto slično nalazi se u gl. VIII, 29. Dubrovačkoga statuta.⁴⁰

5.2. Oporučno (testamentarno) nasljeđivanje

Udana žena koja ima potomke može oporučno raspolagati samo četvrtinom miraza, a ostala tri dijela moraju pripasti potomcima.

Ako nema potomaka, a nadživi je muž, braća, sinovi od braće ili neudane sestre, može oporučno raspolagati polovicom miraza, a druga polovica pripada ocu ili majci ako su na životu i ako miraz potječe iz njihovih dobara. Ako nije živa majka, a živa su braća ili neudane sestre, oni su nasljednici. Nadalje, nasljednici su živa muška djeca od brata.

Žena je mogla oporučno raspolagati čitavim svojim mirazom tek ako nema majke, oca, braće, neudanih sestara ni bratovih sinova.

Isključenje iz nasljedstva predviđeno je jedino u slučaju ženidbe bez pristanka roditelja.⁴¹

Način oporučivanja određuje Lastovski statut u gl. 53. U roku od mjesec dana nakon smrti ostavitelja, nasljednici moraju doći pred Sudbeni dvor i predočiti oporuku ostavitelja ili putem svjedoka dokazati njegovu usmeno izraženu posljednju volju.

Statut ne spominje tzv. Epitrope,⁴² specifične izvršitelje oporuke, ali o njihovu postojanju saznajemo iz sačuvanih oporuka.⁴³

³⁹ Lastovski statut, gl. 55. = Mljetski statut, gl. 38. Detaljnije: Lastovski statut, str. 189.

⁴⁰ **Margetić, L.**, Poriijeklo načela *paterna paternis* u srednjovjekovnim pravnim sustavima na jadranskoj obali, ZPFZ, XXXIII, Zagreb, 1983., str. 134.

⁴¹ Lastovski statut, 75.

Cfr. Dubrovački statut IV, 13., 23.; Korčulanski statut (B) 40.; Kotorski statut, 144.; Budvanski statut, 137., 148.; Zadarski statut III, 116., 117., 138.; Paški statut V, 41.; Šibenski statut V, 48.; Rapski statut II, 10.; Brački statut II, 3.; Hvarski statut II, 31.; Trogirski statut II, 31.; Splitski statut III, 19., 126.; IV, 72.

Detaljnije **Margetić, L.**, (1996.) 223. – 224.

⁴² Za razumijevanje instituta oporučnog izvršitelja nužnim se drži analizirati razvoj toga instituta u bizantskom pravu, gdje je oporučni izvršitelj bio početno isključivo skrbnik maloljetne osobe, a funkcije skrbnništva i oporučnog izvršitelja bile su usko povezane.

Margetić, L., L'executore testamentario nei più antichi testamenti dalmati, Studi in onore di A. Biscardi, III, Milano, 1982., str. 519., 523. – 525., 534.; isti: (1996.) str. 39.

Ustanova oporučnog izvršitelja najjasnije je prisutna u Dubrovačkom IV, 74. – 77.; Kotorskom, cap. 187. – 191., te Budvanskom statutu, cap. 168. Spominju je Splitski III, 28., 29.; Zadarski III, 122., 123.; te Šibenski statut V, 14. – 20., 44.

Detaljnije za Dubrovnik vidi: **Čučković, V.**, Epitropi u starom dubrovačkom pravu“, *Godišnjak PF u Sarajevu*, god. 11 (1963.), str. 257. – 274.; za Budvu: **Bujuklić, Z.**, str. 153.; za Kotor: **Sindik, I.**, nav. dj., str. 133.

Općenito o institutu oporučnog izvršitelja **Zimmermann, R.**, *Roman law, Contemporary law, European law, The Civilian Tradition Today*, Oxford, 2001., 160. – 163.

⁴³ **Čremošnik, G.**, Notarske listine sa Lastova, br. 29.

Dana 20. veljače 1344. u Lastovu, Draga, žena Mihe Vidojevića, oporučuje dio imetka svojim epitropima Prodanu Staniću, Bogdanu Pribiću i Jursi Petračiću. Imovinu dijeli među djecom: kćerima Bratoslavom i Radoslavom i sinom Mihom.⁴⁴

Dana 10. listopada 1346. Dobroe Draganov imenuje epitropima suprugu Dobroslavu i sina Cubriana. Ujedno im ostavlja imovinu na jednake dijelove dok je Dobroslava živa, a nakon njezine smrti, svu imovinu ostavlja trojici sinova.⁴⁵

Glava 54. o zabrani ostavljanja (nekretnina) prosjačkim redovima uz prijetnje izopćenjem, naređuje punomoćnicima lastovskoga kneza da ostatak novca od prodaje nekretnine nezakonito oporučene raspodijele siromasima i bijednim osobama, npr. udaji sirotih i siromašnih ženskih osoba.

6. KAZNENO PRAVO

Za razliku od Dubrovačkog, Lastovski statut započinje kaznenopravnim odredbama koje su kasnije razasute po čitavoj materiji. U pokušaju sistematizacije kaznenih djela koja se odnose na žene, mogli bismo istaknuti: silovanje, udaju bez pristanka roditelja i ženidbu bez pristanka djevojičinih roditelja.

Kazneno djelo silovanja normirano je glavom 15. Lastovskog statuta: ženidba sa silovanom ženom, uz pristanak ženinih roditelja, silovatelja oslobađa kazne. Ako nema pristanka roditelja, silovatelju slijedi gubitak svih dobara u korist žrtve i izgon sa Lastova.⁴⁶ Za razliku od većine stauta dalmatinske pravne regije, na Lastovu i Mljetu nema staleških razlika kod kažnjavanja silovanja.

Pitanja vezana uz kaznena djela silovanja i preljuba rješavala je viša sudska instanca u Dubrovniku.

Glede kazni, mogli bismo izdvojiti ponižavajuće kazne stajanja u kladama ili uz stup srama te kaznu zatvora.⁴⁷ Glava 126. Lastovskog statuta propisuje zamjenu kazne stavljanja u klade kaznom zatvora, te se određuje na trošak Lastovaca izgradnja dvaju zatvora, za muškarce i za žene, čiji ključevi će se predati knezu. Gl. 144. određuje da se izrade dva ključa za žene od kojih jedan drži knez, a drugi najstariji sudac na otoku. Ista odredba se ponavlja u gl. 145., pozivom na prethodnu odredbu.

Neki načini kažnjavanja ne spominju se u statutu, ali na njih ukazuju sačuvani notarski zapisi te se može kazati da spadaju u lastovsko običajno pravo (npr. rušenje kuće političkog neprijatelja do temelja i posipanje tog mjesta solju kao znak da se tu ne smije graditi te zapljena svih njegovih dobara).

⁴⁴ CD XI 87/ 117. – 118.

⁴⁵ CD XI 248/327. – 328.

⁴⁶ Lastovski statut, gl. 15. = Mljetski statut, gl. 15.

⁴⁷ **Radić, Ž.** – **Pezelj, V.**, Pezelj „Funkcije zatvora (*carcer*) u dalmatinskom statutarnom pravu", u: "Istražnje radnje i pomoćna sredstva u sudskim postupcima kroz povijest", urednik M. Gardaš, Pravni fakultet Osijek, 2010., str. 117. – 138.

7. PROCESNO PRAVO

Sudski su postupci dugo vođeni prema pravilima običajnog prava, što je dovodilo ponekad do vrlo nejasnih situacija. Godine 1285. pred dubrovačkim sudom, kao pred sudom višega stupnja, sudilo se u predmetu krađe krave na Lastovu. Optuženik se branio da se krađa dogodila u svatovskoj povorci, što je lastovsko običajno pravo dozvoljavalo.⁴⁸

Statut na nekoliko mjesta spominje svjedoke.⁴⁹ O svjedočenju žena statut ne govori izričito, ali bismo iz stilizacije gl. 24 koja kaže da ne može svjedočiti „otac za sina, ni sin za oca, ni brat za brata, ni šurjak za šurjaka, ni tast za zeta, ni zet za tasta, ni prvi rođak za prvog rođaka“ mogli zaključiti da se žene nisu prizivale za svjedoke.

Stranci ne mogu svjedočiti u sporovima među Lastovcima, osim ako se koji od njih oženio Lastovkom i živi na ženinu imanju.⁵⁰ Zabranjeno im je stanovanje i dulje zadržavanje na Lastovu.⁵¹

8. ZAKLJUČAK

Donošenje Lastovskog statuta 1310. godine označilo je prekid s običajnim pravom, njegovom neodređenošću i samovoljnom interpretacijom od strane Dubrovnikana.

Iako je lastovsko statutarno pravo moguće razumjeti samo kao dio dubrovačkog statutarnog (kasnije zakonskog) prava, postojala su određena odstupanja, budući da se na Lastovu nisu razvile staleške suprotnosti kao u Dubrovniku i u ostalim sredinama. Prvih 30 glava iz 1310. g. nose oznake različitih godina tijekom dugih stoljeća, te je spoj starog i novog posebna odlika Lastovskog statuta.

Težnja lastovske komunalne vlasti ka sprečavanju prelaska imovine u ruke stranaca posebno je izražena te je uz sprečavanje diobe obiteljske imovine putem miraza temeljni uzrok podređenog položaja žene u lastovskom statutarnom pravu.

Za razliku od većine dalmatinskih statuta koji se na različite načine približavaju zajednici imovine bračnih drugova, na Lastovu je, pod utjecajem dubrovačkog statuta, imovina bračnih drugova odijeljena. Naglašena očeva vlast u obitelji očitovala se i u imovinskopravnom pogledu. Odredbe o sklapanju braka iz 1449. godine izravan su primjer recepcije dubrovačkih odredaba protiv tzv. tajnih

⁴⁸ Čremošnik, G., Notarske listine na Lastovu, Spomenik SAN XCI (70), Beograd, 1939., str.11. – 14.

⁴⁹ Lastovski statut, gl. 24., 25., 35., 36., 120.

⁵⁰ Lastovski statut, gl. 25. Radić, Ž. – Ratković, I., Položaj stranaca u splitskom statutarnom pravu, ADRIAS, 2005., 12, str. 213.

Prema glavi 111. Lastovskog statuta, Dubrovčani se nisu na tom otoku smatrali strancima.

⁵¹ Lastovski statut, gl. 110. od godine 1519. kao posljedica sloma pučkog ustanka na Hvaru, gl. 156., 168.

brakova iz 1429., uvrštenih u posebnu dubrovačku statutarnu knjigu *Liber viridis* (Zelena knjiga).

Izjednačenost muških i ženskih descendenata po Lastovskom statutu vidljiva je iz odredbe po kojoj i kćeri imaju pravo na nasljeđivanje kao i sinovi. Njihovo pravo prestaje udajom, a udana i dotirana kći smatra se namirenom iz roditeljske imovine.

Žena koja je imala potomaka mogla je oporučno raspolagati samo četvrtinom miraza, dok su ostala tri dijela pripadala potomcima. Nakon smrti udane žene koja nema potomaka, polovica njezina miraza pripada njezinu ocu, odnosno majci, što je odraz pojma obiteljskog vlasništva; u tim se odredbama naziru tragovi načela *paterna paternis, materna maternis*.

Prije donošenja Lastovskoga statuta, primjenjivali su se pravni običaji, među kojima bismo izdvojili običaj po kojem žena koja stupi u izvanbračne spolne odnose s nekim muškarcem postaje ropkinja dubrovačkog kneza. Za razliku od većine statuta dalmatinske pravne regije, na Lastovu nema staleških razlika kod kažnjavanja silovanja, a pitanja silovanja i preljuba kažnjavala je viša sudska instanca u Dubrovniku. Lastovski statut jedini među dalmatinskim statutima spominje zatvor za žene.

Pored spomenutih statutarnih odredbi, slika lastovskog komunalnog pravnoga sustava upotpunjena je analizom notarskih zapisa, koji daju cjelovitiji uvid u srednjovjekovnu pravnu praksu. Statutarne odredbe koje predstavljaju normativnu stranu srednjovjekovnog pravnog sustava upotpunjene su primjerima sačuvanih dokumenata o konkretnim pravnim poslovima.

LITERATURA:

Benyovsky, I., Bratovštine u srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima, *Croatica Christiana Periodica*, br. 41, god. XXII., Zagreb, 1998., str. 137. – 160.

Besta, E., *Le persone nella storia del diritto italiano*, Padova, 1931.

Besta, E., *La famiglia nella storia del diritto italiano*, Milano, 1962.

Beuc, I., Statut zadarske komune iz 1305. godine, *Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci*, sv. II., Rijeka, 1954., str. 493. – 781.

Birin, A., Statut grada Skradina, *Statuta civitatis Scardoniae*, Uvodnu studiju napisao, Statut s latinskoga preveo i za tisak priredio A. Birin, Zagreb-Skradin, 2002.

BRAČKI STATUT = K. Kadlec, *Statutum et reformationes insulae Brachiae*, Zagreb, 1926. Usp. i Cvitanić (1968., 2006.).

Budak, N., Struktura i uloga obitelji serva i famula u komunalnim društvima na istočnom Jadranu, *Starohrvatska prosvjeta* 14 (1984.) I, str. 347. – 361.

Budak, N., Pravni položaj serva i famula u komunalnim društvima na istočnom Jadranu, *Radovi* 19 (1986.), str. 51. – 68.

BUDVANSKI STATUT = Ljubić, Š., *Statuta et leges civitatis Buduae, civitatis Scardonae et civitatis insulae Lesinae*, Zagreb, 1882./1883. Usp. i Vučković, N., Luketić, M., Bujuklić, Ž., Srednjovjekovni statut Budve, Budva, 1988.

Bujuklić, Ž., Pravno uređenje srednjovekovne Budvanske komune, Nikšić, 1988.

CRESKI STATUT = *Statuto di Cherso et Ossero*, Venetiis, 1640.

CD = *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, I. – XVIII., Urednici T. Smičiklas (II. – XII.); E. Laszowski i M. Kostrenčić (XIII.), M. Kostrenčić (I., XIV. – XVI.), S. Gunjača (XVII.), D. Rendić-Miočević (XVIII.). Zagreb. 1904. – 1990.

CD Suppl. = *Codex diplomaticus*, Supplementa, vol. I-II, Zagreb, 1998.

Cvitanić, A., Brački statut, Split, 2006.

Cvitanić, A., Iz dalmatinske pravne povijesti, Split, 2002.

Cvitanić, A., Lastovski statut i njegova pravno-povijesna i civilizacijska vrijednost, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 33/43-44, 1996., str. 317. – 329.

Cvitanić, A., Statut grada Splita, Splitsko srednjovjekovno pravo, Split, 1998.

Čremošnik, G., Notarske listine na Lastovu, Spomenik SAN XCI (70), Beograd, 1939.

Čremošnik, G., Notarijat Lastova u srednjem veku, JIČ, V, 1-2, Beograd, 1939.

Čučković, V., Epitropi u starom dubrovačkom pravu, Godišnjak PF u Sarajevu, god. 11 (1963.), str. 257. – 274.

Čučković, V., O odredbi dubrovačkog statuta *De concordio inter virum et uxorem schepatos* (IV, 60), Godišnjak PF u Sarajevu, god. 25 (1977.), str. 441. – 451.

Dinić-Knežević, D., Položaj žena u Dubrovniku u XIII i XIV veku, SANU, posebna izdanja, odeljenje istoriskih nauka, Beograd, 1974.

Dubby, G. – Perrot, M., *A History of Women in the West*, Harvard, 1994.

DUBROVAČKI STATUT = B. Bogišić, K. Jireček, *Liber statutorum civitatis Ragusii*, Zagrabie MCMIV. Usp. i M. Križman, J. Kolanović, Statut grada Dubrovnika, Dubrovnik, 1990.; A. Šoljić, Z. Šundrica, I. Veselić, Statut grada Dubrovika, Dubrovnik, 2002.

Ennen, E., *The Medieval Woman*, Oxford, 1989.

Finocchiaro-Sartorio, A., *La comunione dei beni tra coniugi nella storia del diritto italiano*, Palermo, 1902.

Foretić, V., Lastovo, Pomorska enciklopedija 4, Zagreb, 1957. (sub voce).

Foretić, V., Povijest Dubrovnika do 1808. I, II, NZHH, Zagreb, 1980.

Gross, K. – Schüller, H. – Novak, M., Udžbenik crkvenoga prava katoličke crkve, Zagreb, 1930.

Guerra Medici, M. T., *I diritti delle donne nella società altomedievale*, Napoli, 1986.

HVARSKI STATUT = v. pod Budvanski statut (Ljubić). Usp. i A. Cvitanić, I. Kasandrić, Hvarski statut, Split, 1991.

Janeković-Römer, Z., Maruša ili suđenje ljubavi, bračno-ljubavna priča iz srednjovjekovnog Dubrovnika, Zagreb, 2007.

Jaramaz-Reskušić, I., Kazneni sustav u Šibeniku od 14. do 16. stoljeća, Šibenik, 1996.

Kancelariski i notariski spisi 1278-1301, objavio: Gregor Čremošnik, Beograd, 1932.

Kaser, M., Das Römische Privatrecht, II, München, 1975.

Ketsch, P. – Kuhn, A., Frauen im Mittelalter, Band 2, Düsseldorf, 1984.

KORČULANSKI STATUT = J. J., Hanel, *Statuta et leges civitatis Curzulae*, Zagreb, 1878. Usp. Cvitanić, A., Statut grada i otoka Korčule, Korčula, 2002. Usp. izd. 1995.

KOTORSKI STATUT = *Statuta et leges civitatis Cathari*, Venetiis, MDCXVI.

LASTOVSKI STATUT = Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike (str. 7. – 89.), napisao J. Lučić; Lastovsko statutarno pravo (str. 113. – 197.) napisao A. Cvitanić; Prijevod Lastovskog statuta (str. 205. – 353.) napisao A. Cvitanić; Radić, F., Libro delli ordinamenti e delle usanze della uniuersitade et dello commun della isola de Lagusta – pretisak MHJSM, vol. VIII, Zagrabiae, 1901. (str. 353. – 499.); Književni krug, Split, 1994.

Lefebvre-Teillard, A., Introduction historique au droit des personnes et de la famille, Paris, 1996.

Leicht, P. S., Storia del diritto italiano. Il diritto privato. Parte seconda. Diritti reali e di successione, Milano, 1943.

Leicht, P. S., Storia del diritto italiano. Il diritto privato. Parte prima, Diritto delle persone e di famiglia, Milano, 1960.

Lexicon latinitatis mediiaevi Yugoslaviae, sv. I-VI, Zagreb, 1969./1978.

Lonza, N., Na marginama rukopisa Lastovskog statuta iz 16. st., Anali Dubrovnik 36 (1998.), str. 7. – 32.

Lucianović, M., Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike, Anali Historijskog instituta JAZU III, Dubrovnik, 1954.

Margetić, L., Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo, Zagreb, 1996.

Margetić, L., L'esecutore testamentario nei più antichi testamenti dalmati, Studi in onore di A. Biscardi, III, Milano, 1982.

Margetić, L., Nasljedno pravo descendenata po srednjovjekovnim statutima Šibenika, Paga, Brača i Hvara, ZPFZ, XXII – broj 3 (1972.), str. 339. – 366.

Margetić, L., Perspektive daljnjeg rada na srednjovjekovnim statutima, Rad HAZU, knj. 482, 2001., str. 1. – 53.

Margetić, L., Preferiranje djeteta po Krčkom, Rapskom i drugim primorskim statutima, VHARP, sv. XVIII, Rijeka, 1973., str. 215. – 247.

Margetić, L., Srednjovjekovno hrvatsko pravo – Stvarna prava, Zagreb-Rijeka-Čakovec, 1983.

Margetić, L., Srednjovjekovno hrvatsko pravo – Obvezno pravo. Zagreb-Rijeka, 1997.

Marinović, A., Lopudska universitas, Pravni položaj otoka Lopuda u Dubrovačkoj Republici, Anali Historijskog instituta u Dubrovniku; godina III, Dubrovnik, 1954.

MLJETSKI STATUT = Liber de ordinamenti e delle usanze der Insel Meleda, Arhiv für österreichische Geschichtsquellen, Wien, 1984., 1894., ed. G. Wenzel; hrv. prijevod M. Pucić, Statut oli zakoni od Universitati otoka Mljeta, Dubrovnik – cvet narodnoga knjižtva, sv. III. Za 1851., Zagreb, 1852. (str. 193. – 218.). Usp. A. Marinović, I. Veselić, Mljetski statut, Split, 2002.

Novak, G., Prošlost Dalmacije, Zagreb, 2001.

PAŠKI STATUT = *Statuta communitatis Pagi*, Venetiis, 1637.

RAPSKI STATUT = **Margetić, L.** – **Strčić, P.**, Statut rapske komune iz 14. st., Rab-Rijeka, 2004. Usp. U. Inchiostri, A. Galzigna, Gli statuti di Arbe, Archeografo Triestino, Trieste, 1899-1900.

Pederin, I., Jadranska Hrvatska u povijesti starog europskog bankarstva, Split, 1996.

Pezelj, V., Naznake pravnog položaja žene u sednjovjekovnom Zadru, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 43 – br. 3-4/2006. (83), str. 523. – 551.

Radić, Ž., Imovinsko pravo po statutu grada Trogira iz 1322. godine (doktorska disertacija), 2002.

Radić, Ž. – **Pezelj, V.**, Pezelj „Funkcije zatvora (*carcer*) u dalmatinskom statutarnom pravu", u: "Istražnje radnje i pomoćna sredstva u sudskim postupcima kroz povijest", urednik M. Gardaš, Pravni fakultet Osijek, 2010., str. 117. – 138.

Radić, Ž. – **Ratković, I.**, Položaj stranaca u splitskom statutarnom pravu, ADRIAS 12, 2005., str. 193. – 225.

Roberti, M., Le origini romano-christiane della comunione dei beni fra coniugi, Torino, 1919.

Rogić, V., Lastovo, Enciklopedija Jugoslavije, sv. 5, Zagreb, 1953. (sub voce).

Rogić, V., Lastovo, Pomorska enciklopedija, sv. 4, Zagreb, 1957. (sub voce).

Roller, D., Agrarno-proizvodni odnosi na području Dubrovačke republike od 13. do 16. st., Građa za gospodarsku povijest Hrvatske 5, Zagreb, 1955.

Sindik, I., Komunalno uređenje Kotora, Beograd, 1951.

SKRADINSKI STATUT = v. pod Budvanski statut (Ljubić); Birin.

SPLITSKI STATUT = J. J. Hanel, *Statuta et leges civitatis Spalati*, Zagreb, 1878. Usp. Cvitanić (1998.)

SDK I = *Spisi dubrovačke kancelarije*, prepisao i prepriemio G. Čremošnik; knjiga I, Zapisi notara Tomazina de Savere (1278./1282.), Zagreb, 1951.

SDK II = *Spisi dubrovačke kancelarije*, prepisao i pripremio J. Lučić; knjiga II, Zapisi notara Tomazina de Saverea (1282./1284.), Zagreb, 1984.

SDK III, Zapisi notara Tomazina de Saverea (1284./1286.), Zagreb, 1988.

SDK IV, Zapisi notara Andrije Beneše (1295./1301.), Zagreb, 1993.

ŠIBENSKI STATUT = *Knjiga statuta, zakona i reformacija grada Šibenika*, preveo

Z. Herkov, pretpisak izdanja *Volymen statvtorum legvm, et reformationvm civitatis Sibenici cum tabula rubricarum, Venetiis, apud Nicolaum Morettum, 1608.*, Muzej grada Šibenika, Šibenik, 1982.

TROGIRSKI STATUT = I. Strohal, *Statuta et reformationis civitatis Tragurii*, Zagreb, 1915. Usp. M. Berket, A. Cvitanić, V. Gligo, *Statut grada Trogira*, Split, 1988.

ZADARSKI STATUT = Kolanović, J. – Križman, M., *Statuta Iadertina – Zadarski statut sa svim reformacijama odnosno novim uredbama donesenima do godine 1563.*, Zadar, 1997. (dalje: Zadarski statut).

Vaccari, P., *Il regime della comunione dei beni nel matrimonio rispetto all'Italia*, Pavia, 1908. Vekarić, N., *Lastovski pobunjenici 1602. g.*, *Anali Dubrovnik* 43/2005., str. 43. – 73.

Zimmermann, R., *Roman law, Contemporary law, European law, The Civilian Tradition Today*, Oxford, 2001.

LEGAL POSITION OF WOMEN IN THE MEDIEVAL CITY OF LASTOVO 1310.

In this paper, the authors analyse some questions about the legal position of women in the medieval city of Lastovo. The appropriate solutions of other Dalmatian statutes are referred to, in particular to those from the statute of Dubrovnik.

In the introduction, the sources of Lastovo medieval law are stated. Then, questions on the legal position of women in terms of status, family (with marriage), property, criminal and procedural law are analysed.

The tendency of community powers to prevent foreigners from gaining property and to prevent the division of family property by dowry were the fundamental causes for the inferior position of women in communal legal systems.

In the Statute of Lastovo, the influence of Dubrovnik statute and indirect other legal systems like Venetian, Slavic, Byzantine, Croatian, Roman are clearly evident clearly pointing to the existence of legal culture interactions in the medieval statutes in Dalmatia.

Key words: *Legal position of woman, Statute of Lastovo, XIVth century Croatia, Dalmatian Statutory Law*